

А.В. Желдубовська
студ. I курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к. ю. н., доц. З.В. Кузнецова

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

*...А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталить,
Та добре вигострить сокиру,
Та й заходиться вже будить...
Т.Г. Шевченко*

Нині одне з важливих актуальних питань, що потребує своєчасного висвітлення є український націоналізм. Така особлива увага і звернення до даного явища обумовлені багатьма причинами, очевидно, і повномасштабним військовим вторгненням російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року. Останніми роками спостерігалась особливо активна дискредитаційна кампанія з боку проросійських сил і політиків щодо патріотичних та націоналістичних громадських рухів та організацій в Україні.

Зі сказаного випливає, що в усі часи існування України це питання потребувало і потребує сьогодні молоді та прагматичної думки, виплеканої в умовах національно-визвольної війни нашого народу проти кремлівських загарбників, оскільки українське студентство бере активну участь в революційних подіях та загалом політичному житті своєї країни. Підтвердженням цьому можуть слугувати Революція на граніті від жовтня 1990 року та Революція гідності 2013–2014 років.

Соціальне значення теми визначається уважним ставленням суспільства до питання ролі, мети та сутності українського націоналізму, як того, останнім часом, вимагають дні, прожиті у війні з росією. У зв'язку з цим особливого трепету набуває питання наукової думки, оскільки однією з нагальних проблем варто назвати замовчування, або навіть нехтування принципами та ідеями

українського націоналізму, які покладені в основу національної Конституції.

Націоналізм – це рух, спрямований на боротьбу за незалежність нації, народу проти іноземних гнобителів [1, с. 232], за збереження і розвиток національних традицій, культури, мови, літератури, мистецтва, інакше – патріотизм [2]. Український націоналізм стоїть на ідеї вільного від російського панування розвитку всіх націй; він веде боротьбу проти імперіалізму, тоталітаризму, расизму і будь-якої диктатури чи насильства [3].

Сутність проблеми зводиться до того, що ще в часи українського козацтва, яке упродовж століть відстоювало свободу України як незалежної суверенної держави і з часом стало для українців символом волелюбної нації один із якорів української ідентичності Пилип Орлик хотів звільнити Україну – як він писав у своїй Конституції – «від московського рабства і тиранії».

Коріння українського націоналістичного руху сягає в постулати Тараса Шевченка, в цінності особи та нації, самотності держави і культури. Перше чітке формулювання його принципів належить основоположнику українського націоналізму, Миколі Міхновському в його праці «Самостійна Україна», де фактично вперше була проголошена ідея державної незалежності. Один із керівників Союзу визволення України Дмитро Донцов у своїй роботі з промовистою назвою «Націоналізм» зазначає, що шлях братання з агресором та рабське сприйняття світу Україні не личать [5]. Ідеолог українського націоналістичного руху ХХ ст. Степан Бандера писав, що задачею Організації українських націоналістів (далі – ОУН) є «оборона, підтримування, плекання і поширювання тих найголовніших духових вартостей народу, на які йде головний наступ ворога» та що затяжні визвольно-революційні змагання ведуться «передусім за душу народу» [6]. Послідовник Бандери Ярослав Стецько схилявся до думки, що саме Україна є головною фігурою міжнародної шахівниці, враховуючи її геополітичне положення, земельні багатства та ідейно-політичні аспекти [7].

В юридичній науці майже відсутні ґрунтовні роботи щодо досліджуваної теми; почасти вона поставала об'єктом дослідження істориків, політологів, філософів та вчених інших галузей. Зумовлено це її табуванням у радянський час, а згодом – вже в часи

незалежності – тим, що вона «не на часі». Вважаємо, що така недбалість щодо питання патріотизму у державній політиці України спричинила наростання геополітичної кризи. Наразі положення ідей патріотизму покращилося, що вказує на нормативне закріплення в ряді таких Законів України, як «Про освіту», «Про військовий обов’язок і військову службу» (включають патріотичне виховання) «Про правовий статус та вшанування пам’яті борців за незалежність України у XX столітті» тощо, завдяки чому любов до своєї нації набуває правового змісту [8].

Концепції націоналістичних ідей закріплені і в чинній Конституції України – це чітко простежується в її преамбулі, де крім усього зазначено, що даний документ прийнято спираючись на багаторічну історію українського державотворення, на підвалинах вибореного українською нацією права на самовизначення та підкреслюючи європейську ідентичність українського народу [9], фіксуючи націоналістичний напрямок розвитку незалежної України, а також в ряді статей, таких як 11, 15, 17 і т. д. Доказом націоналістичної спрямованості Конституції України можна також вважати другий розділ – права, свободи та обов’язки людини і громадянина – оскільки український націоналізм поза усім також виборює вільність особистості не лише кожного громадянина України, а й народу інших понівечених російським імперіалізмом країн.

Існує безліч прикладів тісної пов’язаності українського націоналізму та процесу конституціоналізму. Навіть в часи радянської окупації український народ не полишав ідей про вільне майбутнє – під егідою ОУН Микола Сціборський написав Конституцію України, де виклав своє бачення візії незалежної Української держави. В ній впроваджувалися чіткий розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову гілки, інститут громадянства, визначення ролі і місця сім’ї в державі, право громадянина самому обирати ремесло і віросповідання, а також співпраця держави та церкви, що передбачала захист і розвиток українських християнських традицій [10].

Автор дотримується точки зору, що наріжні ідеї українського націоналізму, такі як позбавлення України московського ярма і збереження її суверенної державності, мови та культури втілені в життя завдяки незламності українського народу. Логічними перспективами цього руху є проведення дерусифікації та протидія

зросійщенню теренів нашої країни, зокрема викорінення московського патріархату на місцях і ухвалення Верховною Радою закону про заборону проросійських партій. Вважаємо, це позбавить кремлівські проєкти впливу на настрої суспільства, а також забезпечить більш глибоке реформування внутрішнього політичного життя України, витіснення з нього бажаних для росії ініціатив.

Враховуючи вищезазначене вважаємо, що органи державної влади і держава в цілому зобов'язані боротися за популяризацію української мови серед громадян та в медіапросторі шляхом посилення контролю над виконанням вже впровадженого закону про державну мову. Зокрема, використання виключно української мови в освітніх закладах, сфері обслуговування, видавництві та фінансуванні виробництва інформаційного контенту українською мовою (фільмів, книг, серіалів і т. д.).

Автор вважає, що прищеплення населенню знання та шанування своєї історії і викорчовування москвофільства в будь-якому його прояві (знесення пам'ятників катам українського народу, перейменування вулиць і підприємств тощо) та підтримання патріотичних настроїв в суспільстві не дасть змоги жодній владі, жодній країні знову уярмити нашу державу. На завершення слід зазначити, що Законом України «Про державну службу» до принципів державної служби віднесено патріотизм (або ж націоналізм) як «відданість та вірне служіння Українському народові» (п. 4 ч. 1 ст. 4).

Список використаної літератури

1. Словник української мови : в 11 т. Том 5. 1974. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні ; редкол.: І.К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. 840 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с.
3. Бандера С. Перспективи Української Революції. Київ : Наш Формат, 2020. 664 с.
4. Лісовий В. Націоналізм український / Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України ; Абрис, 2002. С. 412.
5. Донцов Д. Націоналізм. Жовква : Місіонер, 1926.
6. Бандера С. За правильне розуміння визвольного-революційного процесу. «Шлях Перемоги», Мюнхен, 1955.
7. Стецько Я. Твори Ч. 1 і 2. Мюнхен : Видання ОУН, 1987 і 1991. 528с. і 467 с.

8. Куян І.А., Андрушко І.П. Правовий патріотизм як оптимальна модель державницької ідеології України. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 15–21.
9. Конституція України від 28.06.1996 р.: станом на 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2022).
10. Червак Б. Держава вище класів і партій! Конституція України : проєкт ОУН. *Історична правда*. Київ, 2013. URL: https://www.istpravda.com.ua/articles/2013/06/28/127808/view_print/ (дата звернення: 11.05.2022).